

TÖS'Ü ANLAMAK

Aydınlık Dergisi, 11 Haziran 2006

Yıldırım Koç

1965-1971 döneminde faaliyet gösteren Türkiye Öğretmenler Sendikası'nın (TÖS), görüşlerinin yeterince incelenmediği ve bilinmediği kanısındayım. TÖS'ün anılarda kalmış çok güzel bir adı var. Birçok eğitim çalışanı ve ilerici-demokrat-sosyalist-komünist insanımız, TÖS'ü sahipleniyor; ancak TÖS'ün neler savunduğunu yeterince bilmiyor. Halbuki TÖS'ün çizgisi günümüzde geniş kitleleri biraraya getirebilecek niteliktedir. TÖS'ün İLK-SEN ile birlikte 1969 yılında gerçekleştirdiği Büyük Öğretmen Boykotu'na katılım, ülkedeki tüm öğretmenlerin yüzde 65-70'leri düzeyindedir. Boykota katılan öğretmen sayısı, bu iki örgütün toplam üye sayısından fazladır. Öğretmenler, üyesi olmadıkları TÖS'ün ve İLK-SEN'in çağrısına uyarak dört gün genel grev yaptılar. Bu süreçte İLK-SEN'in de katkısı olmakla birlikte, ağırlık TÖS'teydi.

TÖS'ün çizgisi neydi? Anti-emperyalist, ulusalcı (ve hatta milliyetçi) ve emekten yana.

Bu aralar TÖS'ün anti-emperyalist ve ulusalcı çizgisiyle ilgili bir kitap hazırlıyorum. Bu nedenle, TÖS gazeteleri dışında TÖS'ün yayımlanmış hemen hemen tüm belgelerini, TÖS iddianamesini, Fakir Baykurt'un savunmasını ve anılarını ve bu konuda yayımlanmış kitapları okudum. TÖS'le ilgili 1981 yılında yapılmış bir yüksek lisans tezini de inceledim. İlgimi çeken noktalardan biri, TÖS'ün Türkiye'de ulusun bütünlüğünü savunma konusunda gösterdiği duyarlılık. Örneğin, bu yıllarda Türkiye'de Kürtçülük yeniden canlandırılıyordu. Molla Mustafa Barzani'nin Kürdistan Demokratik Partisi'nin Türkiye kanadı 1965 yılında kuruldu. Bu örgütlenmenin önderleri olan Faik Bucak ve Sait Elçi bir yıl sonra öldürüldü. Doğu mitingleri düzenlendi. Türkiye İşçi Partisi içinde Kürtler ayrı bir grup olarak davranmaya başladı. 1969 yılında DDKD kuruldu. 11 Mart 1970 tarihinde ise Irak'ta özerk bir Kürt bölgesinin kurulması için Irak Hükümeti ile Kürt aşiretleri arasında bir anlaşma imzalandı. Bütün bu süreçte, TÖS içinde Kürtçülük hiçbir zaman ön plana çıkmadı ve hatta söz konusu olmadı; TÖS'ün belgelerinden hiçbirinde Kürtçülük yapılmadı; Kürtçenin veya bir başka etnisitenin anadilde eğitiminin evrensel bir hak olduğu ileri sürülmedi. TÖS, tam tersine, Türkçe'nin herkese iyi öğretilmesi için büyük bir çaba gösterdi.

TÖS Genel Sekreteri Hasan Erdoğan'ın 22 Nisan 1967 tarihli bildirisinde milliyetçi Türk öğretmeninden söz ediliyordu ¹:

“47 yıl önce bugün, emperyalizme ve onun işbirlikçisi Bizanslı İstanbul saltanatına karşı kurulmuş bağımsız Türk hükümeti olan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, Ulusal Bağımsızlık Savaşımızın karargahı olmuştur. Bu karargah, hem de topa karşı süngüyle, uçağa karşı kağıyla yenmiştir emperyalizm ahtapotunu. Ama bu ahtapot, daha sinsî yöntemlerle ve daima kuzu postunda görünmeye dikkat ederek, on yıllardan sonra yeniden musallat olmuştur yurdumuza.

“Yarım yüzyıla yaklaşan Cumhuriyet yönetiminden sonra Türkiye'de emperyalizmin tutulacağını sananlar ve emperyalizme uşaklık edenler bilsinler ki, ikinci ulusal kurtuluş savaşımız daha zorlu zaferlerle sonuçlanacak, milliyetçi Türk öğretmeni bu yöndeki görevini zafer gününe kadar kusursuz ve korkusuz yapacaktır.”

TÖS, sorunların çözümünde bağımsızlığı merkeze koymakta ve sonuna kadar savunmaktaydı. TÖS ve TÖDMF Genel Başkanı Fakir Baykurt'un TÖS 2. Olağan Genel Kurul açış konuşmasında aşağıdaki değerlendirme yer almaktadır ²:

¹ TÖS, **İlk İki Yılda TÖS**, Ankara, 1967, s.77.

² TÖS, **Devrimci Öğretmenlerin Savaşı, Türkiye Öğretmenler Sendikası Yönetim, Yürütme, Denetim, Onur Kurulları 1967-1969 Çalışma Raporu, 2. Olağan Genel Kurul, 7-9 Temmuz, Kayseri**, 1969, s.xix.

“Bizim için, ne Amerika, ne Rusya” Biz halkımızın büyük gücüne güveniyoruz. Bugün Amerikan politikasının (Halkının değil) düşmanı olduğumuz doğrudur. Amerika, sömürmekte olduğu bütün ülkelerden ve Türkiye’den üsleri ve tesisleriyle, paktları ve ittifaklarıyla çekilip kendi sınırlarına dönünceye kadar, bu politikanın ve bu ilişkilerin elbet düşmanı olacağız. Biz, Sovyetler Birliği’nin de yurdumuzda üsleri, tesisleri, barış gönüllüleri, bakanlıklarımızda uzmanları, ajanları ve okullarımızda süttozları olursa, onun da karşısına çıkmayı biliriz. Bu apaçık bir durumdur.”

TÖS’ün 1968 yayımlanan Çalışma Programı’nda emperyalist sömürü, bağımsızlık ve öğretmen örgütünün görevleri aşağıdaki biçimde ifade edilmekte ve önemli saptamalarda bulunmaktadır³.

“Kurtuluş Savaşı’ndan sonra Atatürk Türkiye’sinin kaldırdığı kapitülasyonlar, bugün, başta petrolümüz olmak üzere, farklı yollarla, aynı amaçlarla, her alana yeniden el atmaktadır. Yabancıların memleketimizdeki tesis ve fabrikalarının hiçbirisi bizim değildir, bunların Türk topraklarında kurulmuş olmaları bu sonucu asla değiştirmez.

“Türk öğretmenin bilmesi ve yurt sorunlarını değerlendirirken gözden ırak tutmaması gereken önemli bir nokta budur: Yabancıların memleketimizdeki tesisleri arttıkça, devlet yönetimi üstündeki baskıları da ağırlaşmaktadır. Tarihte bu türlü ilişkilere giren gelişmemiş ülkelerin ergeç bütünüyle sömürgeleştiği görülmektedir. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında Kurtuluş Savaşı Türkiyesine yaraşmayan böyle bir niteliği reddetmeyi görev biliriz.

“Yabancı nüfuzu, diğer alanlarda olduğu gibi, eğitimde de derhal göze çarpmaktadır. Eğitim felsefesinin saptanmasında, metod ve tekniklerin bulunmasında, araçlarla kitapların hazırlanmasında yabancı uzmanlara sorulduğu kadar, kendi öğretmenlerimize danişılmamıştır. Eğitimin milli olabilmesi için kaynakların da milli olması gerekir. Kendi okullarımızda milli ülkülerimize uygun olarak yetişmiş öğretmenlerle meşhur barış gönüllülerinin değiştirildiği bile olmuştur. Halbuki, devlet iç ve dış sömürücüye karşı çıkan öğretmeniyle övünmeli, kültür emperyalizmini, şartlı dış ‘yardımlar,’ yabancı uzmanları ve barış gönüllülerini istemeyen öğretmenleri kutlamalı ve Türkiye’de millet çoğunluğunun hayatı 1961 Anayasasına uygun olmadığına göre, milleti bu Anayasaya göre hazırlayan öğretmenleri takdir etmelidir.

“TÖS, milli kültürümüzün gelişme imkanlarını yok eden ve onu yozlaştıran kültür emperyalizmi ile bütün gücüyle savaşacaktır. Kültürümüzün, sömürgeci bir üretim sisteminin peyki haline gelişini üzüntüyle müşahade etmekteyiz. Kültürümüzün kendi milli ihtiyaçlarımıza cevap veren, milli olma niteliğini ve bağımsızlığını koruyan yaratıcı ve devrimci bir gelişme içine girmesinde örgütümüze düşen görev yerine getirilecektir.”

Özetle; TÖS, 1965-1971 döneminde ülkemizin, ulusumuzun ve eğitim çalışanlarının sorunlarına anti-emperyalist, ulusalçı ve emekten yana çözümler önermekteydi. Türkiye’deki öğretmenlerin yüzde 65-70’ini yasadışı bir genel greve götürebilmesinin temelinde de bu anlayış yatmaktadır. TÖS’lülere saygıyla anıyorum.

³ TÖS, 1967-1969 Çalışma Programı, Ankara, 1968, s.37-38.